

RÉGI MAGYAR MEGFIGYELÉSEK.

417. *Döghalál (Pestis) ellen való óltalom.*

I. Hogy kell a döghalál ragadványát elkerülni.

1. A' döghalálosokat és azoknak kórházokat, ne látogasd.

2. Ha pedig orvos vagy pap létedre, azt tselekedni kénytelen vagy, tehát

a) Ne félj, bátor légy, a' veszedelmet vesd-meg.

b) Éhomra a' dögleleteseket ne látogasd, hanem előre igyál egy vagy több pohár bort, vagy szilvapályinkát, rozsólist, vagy akármilyen szellemes italt. E' mellett egyél valami vastagabb, kivált fűszerszámos edelét, p. o. paprikás, sós szalonát, rostélyos, foghagymás sült húst.

c) Előre mosd meg kezeidet, ábrázotdat boreczettel, ugyan azzal öblöcsd ki a' szádát, és ha soká kell a' döögösöknél mulatnod, ott is cselekedj azt, de az ő tudtkon kívül.

d) Lábfelől közelíts hozzájuk. Veszedelmes: a' fejek felett általhajlani, hogy a' szád szájok irányában legyen; takaródzójakat felemelvén, ágyaikat közletről vizsgálni; hanem ilyenkor tőlök félre állván, a' leheléstartól magadat sokáig megtartóztatván, ablakokat, ajtókat kinyitván, végezd dolgodat.

e) A' döögös kórszobája nagy és magas legyen, 's ott mulatásod alatt ajtó, ablak nyitva legyen; a' mit napotzaka is sokszor kell tenni.

f) Legjobb, ha a' dögleletesnek két szobája van; 's az egyik mindég nyitva állana 12 óráig, 's a' kórt minden 12 óra mulva más szobába vinnék feküdni.

g) A' meleg szoba árt a' döghalálkor.

h) A' hugyag (serbli) ne álljon a' kórszobájában, hanem azt a' kórör (Krankenwärter) befedve (a' maga oltalma végett), szüntelen kihordja, és nem az árnyékszékbe, hanem valami különös gödörbe öntögesse.

i) A' dögleletesek kórszobájakat a' Guyton Morveau füstölőjével füstöld. Ez ebből áll: végy egy mély cserép tányért, töltsd meg azt homokkal, tégy ebbe egy fűnszátkát, töltsd meg ezt konyhasóval. Ezen készséget tedd egy vas háromlábúra (tripesre), aláhelyeztetvén egy égő mécsset. Most tölts a' konyhasóra egy kávé kanálnyi közepeltetett kénsavanyt (acidum vitrioli concentratumot). Ekkor füstöl a' só, és mikor legtöbb szesz tódul ki belőle, akkor az egész készséget széljel kell hordani a' szobában. A' füst szaga erőtelenedvén, a' sőt meg kell kavarzni, és a' készülletet a' beteghez közel le kell tenni. Így kell minden két órában cselekedni. Végre ha a' kénsavany a' sóra töltetvén, már többé füstöt nem ver ki; akkor a' fűnszátkát kitisztítani, és belé új konyhasót tölteni kell. Midőn a' füst szaga csípős, sőt köhögést okoz; akkor a' füstölés kelletinél több. Ellenben, ha a' füstölés igen kevés; akkor annak nincs haszna; úgy kell tehát a' füstölést mérsékelni, hogy a' kórszobában mindenütt kellemes savanyú szag éreztesse.

k) Ha a' döögöt tapogatni, kötözni, megmarkolni, érverését tapintani szükség; akkor annak tapogatandó tagját ruhával előre jól meg kell törölni; a' munka után viszont a' munkás kezét tüstént mossa meg meleg vízzel; mindég maga után hordatván a' mosdót.

l) A' dögleleteseknek* halálok után hátramaradott minden névvel nevezendő keszületeit, melyeknek hasznokat vették, sőt a' melyeket csak megérdeklettek is, minden irgalom nélkül meg kell égetni.

II. *Hogy kell az egészséges embernek a' maga testét úgy elkészíteni, hogy a' döghalál rá ne ragadhasson.*

1. A' folyvást tartó, nehéz, észszel való munkát, fejtörést el kell kerülni, vagy leg-

alább a munka közibe nyugodalmat, mulatságot, inkább a' tühödözést (phantasiat), mint sem az itélő tehetségét gyakorló foglalatosságot kell elegyíteni; a fejet hideg vízzel kell mosni.

2. A' vig multságokat, jó kedvet, vidító tréfát kell keresve keresni. Ellenben minden szomorúságot el kell fizni.

3. A' mértékletlen öröm, felhevült harag, nagy mérgek.

4. A' félelem, epekedés, bú, jövődön való aggodás legnagyobb szerek a' dög-halál elragadására. Itt a' multhatlan szerencsétlenséget fel sem kell venni, ellenben az isteni gondviselésben kell bizoni.

5. A' szabad levegőn való testgyakorlás, mozgás, mezőkön, erdőken, hegyeken, szőlőhegyeken, sétálódon 's a' t. való csendes járkálás, lovaglás, szükséges.

6. A' mértékletes álom hasznos, ellenben az álomosság, álmatlanság árt.

7. A' nehéz emésztetű eledelek, p. o. a' lencse, borsó, kása, tatárka dara, disznó-, lúd-, kácsa-, bűzhött-, esett-marhahúsok ártalmak. Ellenben a' jól tápláló ételek, ú. m. a' marha-, borjú-, juh-, vad-, baromfi-húsok, szokáson kívül sósabban és fűszer-számosabban megkésztette; hasonlóképen a' fűszerszámok közül a' bors, szegfű, fahéj, gyömbér, szerencsندیóvirág, ánís, kömény-mag; nemkülönb a' foghagyma, vereshagyma, retek, saláta, vizitorma, torma, sanyvú káposzta, hasznosok.

8. A' gyomor megterhelhetése, akár-minémű eledellel, ártalmas.

9. A' szelletes italokkal, főként a' borral, a' hol ez nincs kálmos, valeriana gyökérről, narancs hajról, kömény-, ánís-, fenyőmagról lecsepegtetett, vagy csak ezeken állt pályinkával, kesernyes serrel való élés egészséges. A' vizizák citromleves, ecetes üveg-cse szelletes (spiritus vitrioli) vízzel éljenek.

10. Minden feslettség, jelesben a' szerelembeli, árt.

11. A' szobában, a test bőrén, fejér ruhában, ágy néműben való tisztaság, szobák szellőztetések, füstöltetések, hetenként legalább kétszer langyos vízben való ferdések, szükségesek.

III. Mit kell cselekedni, ha a' ragály (contagium) már a' testbe kapott.

A' ragadvány elragadásának jelei: undorodás, émelygés, ökröndözés, okádozás, borzadozás, kedvetlenség, szájj izetlensége,

érzékeny indulatosság, főfájás, derék fájda-lom, lankadtság, ígyba való kívánczóság, szem veresedése, amide amoda tekingetés, nyughatatlan, zavaros, a' ragályt elragasztó-val tusakodó, rettegő, félelmes álom.

Ezek után ideg hidegteleés áll elő, hely-beli gyúladásokkal, a' mirigyekben dög-halálos dob és az egész testnek húsos és bőros részeiben dög-halálos pokolvar név alatt, melyek ritkán genyetségesednek meg, hanem megfenésednek. Ezen felül petecsek, fekete ólmoded foltok vereségek (vibexek) jelennek meg, melyek a' nedvek tökéletes felolvadásoknak jelei.

Ezen kórság ragadálya könnyen elragad, főként a' lyukacсос (porosus) dolgokra, a' pamut és gyapjú kézművekre.

Orvoslás: Az elragadás után a' beteg mindjárt jó erős hánytatót vegyen be. Azután jobban érezvén magát langyos ferdővel éljen; a' ferdő után mindenkor azonnal lefeküdjék, 's ilyen port vegyen be: Kámphor 1 szem. Máklé $\frac{1}{3}$ szem. Nádméz 10 szem. Elegyítsd ezeket öszsze és ved be egyszerre.

Baldwinnak biztos szere a' dög-halál elkerülésre, és meggyógyításra: az egész test felületét 3 percz alatt 1 fontnyi langyos (de nem meleg) faolajjal kell bekenni erősen, és hirtelen. A' következése közönséges izzadság, melyet mindenképen segíteni kell. Ha az elegendőképen elkövetkezik, napjában egy kenés elég; különben azt ismételni szükség. Kezdeni kell ezt az orvoslást mihelyt a' dög-halálnak legelső jelei mutatják magokát, és azt mind addig kell folytatni, miglen minden ragály kimén a' tessből, azaz, míg nem a' beteg szintén úszik az izzadságban. Ha idején alkalmaztatják ezt az orvoslást, a' gyógyulás bizonyos; ha ellenben késnek azzal, a' méreg a' vérbe vévén magát, akkor ezen szer haszontalan.

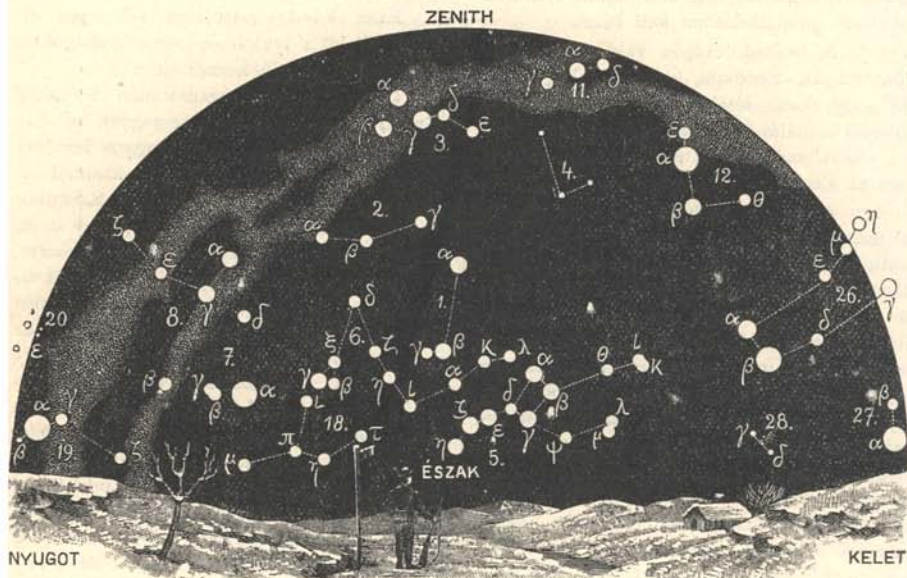
Dög-halál ellen való legújabb orvosság: Mihelyt érzi az ember, hogy rá ragadt a' dög-halál, vegyen be 4, vagy ha erősebb ember 8 lat faolajat mindjárt. Ezt izzadság követi, és az izzadságot bodza herbatéval kell segíteni. Némelyek purgálódnak, mások hánynak is ezen orvástól; de elég az, hogy csupán az olaj által megszabadulnak a' dög-haláltól. (Szükségben való és segedelem tábla Kováts Mihály Orvos Doctortól; közölve van Linzbauer: Codex Sanitario-Medicinalis Hungariae Tomus III. Sectio II. Budae 1855, 588—590 l.)

Közli LENGVEL BALINT.

A CSILLAGOS ÉG.

Bolygók: *Merkur*, mint alkonycsillag december 3-ikán legnagyobb keleti kitéréssekor elég kedvezően áll. November 20-ikán a *Vénusz* figyelemre méltó együttállásban van; december 12-ikétől kezdve retrográd. A november közepétől december közepéig terjedő hónapban a β Scorpii és a σ Sagittarii között mozog. — *Vénusz* december 1-jén alsó együttállásban van a Nappal és nem látható. Sugarából majd mint hajnalcsillag

bontakozik ki. Az α és β Scorpii-től keletre lassú retrográd mozgással halad és december 10-ikén az *Uranussal* elég közeli együttállásba kerül. — *Mars* a Rák keleti szomszédságában tartózkodik; december 10-ikétől fogva retrográd és már alkonyattól kezdve egész éjjel át látható. — *Jupiter* jelenleg reggeli 4 óra körül kél és a Szűz és Mérleg két legfényesebb csillaga között látható. — *Saturnus* december 6-ikán együtt áll az α Scorpii és

A csillagos ég északi fele 1898. december 1-én Budapesten este 9 órakor.

1. Ursa minor; 2. Cepheus; 3. Cassiopeia; 4. Camelopardalis; 5. Ursa maior; 6. Draco; 7. Lyra; 8. Cygnus; 9. Andromeda; 10. Triangulum; 11. Perseus; 12. Auriga; 13. Canes venatici; 14. Bootes; 15. Corona (borealis); 16. Serpens; 17. Ophiuchus; 18. Hercules; 19. Aquila; 20. Delphinus; 21. Pegasus; 22. Pisces; 23. Aries; 24. Cetus.

η Ophiuchi között a Nappal és nem észlelhető. — *Uranus* ugyancsak az α és β Scorpii között már november 26-ikán elrejtőzik a Nap sugaraiiban.

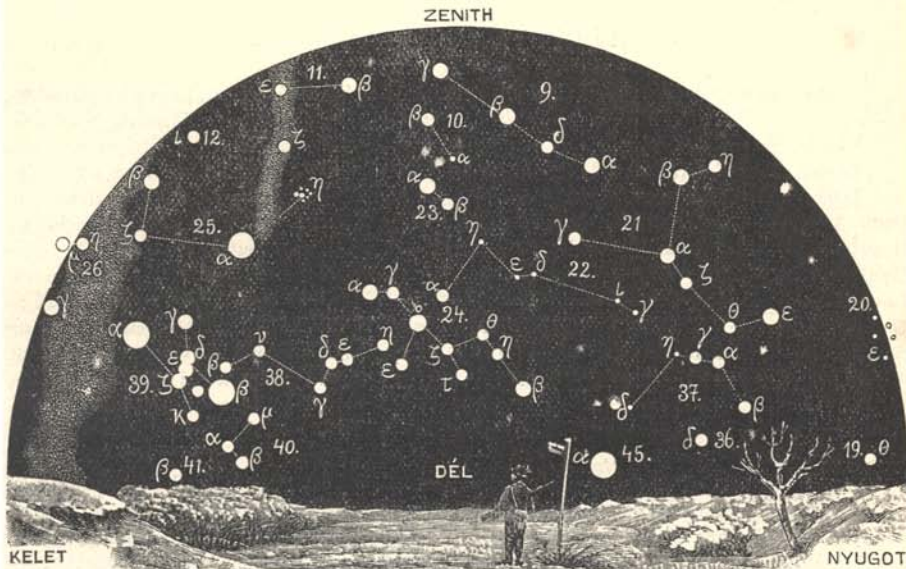
Tünemények: November 15-ikén délben a *Saturnus*, és ugyanaznap e. 6h-kor a *Vénusz* áll együtt a Holddal. — 20-ikán r. 9h-kor a *Merkur* és a *Vénusz* együttállásban; a *Merkur* $1^{\circ} 15'$ -cel északra áll. — 25-ikén r. 6h 2m-kor a *Jupiter* első holdjának fogyatkozása; belépés a bolygó árnyékkúpjába. — 26-ikén éjfélután 1h-kor az *Uranus* együttállásban a Nappal. Ugyanaznap reggel 6h

4m-kor a *Jupiter* második holdjának fogyatkozása, belépés. — 29-ikén d. u. 5h-kor a *Neptunus* együttállásban a Holddal. — December 1-jén d. u. 6h-kor a *Vénusz* alsó együttállásban a Nappal. — 3-ikán d. u. 2h-kor a *Mars* együttállásban a Holddal; és ugyanaznap e. 9h-kor a *Merkur* legnagyobb keleti kitérésében; szögtávolsága a Naptól $21^{\circ} 10'$. — 6-ikán e. 8h-kor a *Saturnus* együttállásban a Nappal. — 7-ikén reggel 3h 25m-kor e *Leonis* 5-örendű csillag geocentrumos együttállása a Holddal, nálunk is látható fődéssel. — 10-ikén r. 7h-kor a

Jupiter együttállása a Holddal. Ugyanaznap e. 11h-kor a Vénus és az Uranus együttállása; az Uranus $10^{\circ} 14'$ -cel délre áll. — 11-ikén r. 4h 18m-kor a Jupiter első holdjának fogyatkozása, belépés. — 12-ikén d. e. 10h-kor a Vénus, majd egy órával később az Uranus együttállása a Holddal. — 13-ikán részleges, Budapesten nem látható napfogyatkozás; kezdete d. u. 0h 54m és vége d. u. 1h 35m-kor van. A fogyatkozás, a mely különben csak a déli sarkvidékeken látható, igen kicsiny, a napátmérő részeiben kifejezve csak 0'029. Ugyancsak 13-ikán r. 4h-kor a

Saturnus, és 14-ikén d. u. 2h-kor a Merkur együttállásban a Holddal.

Csillagászati újdonságok: A napi lapokat is bejárta az a hír, hogy Witt G. a berlini Urania fiatal csillagásza, augusztus 14-ikén fotografiai úton új kis bolygót fedezett föl, a mely azonban nem a Mars és a Jupiter között, hanem Földünk és a Mars között kering és így az úgynevezett Bode-féle »törvény« alaposan megczáfolja. Witt a mondott napon fotografiai lemezével egyik asteroidát kereste és meg is lelta a lemez előidézése után a kis bolygót, mint saját mozgása

A csillagos ég déli fele 1898. december 1-én Budapesten este 9 órakor.

25. Taurus; 26. Gemini; 27. Canis minor; 28. Cancer; 29. Hydra; 30. Leo; 31. Coma Berenices; 32. Virgo; 33. Libra; 34. Scorpius; 35. Sagittarius; 36. Capricornus; 37. Aquarius; 38. Eridanus; 39. Orion; 40. Lepus; 41. Canis maior; 42. Crater; 43. Corvus; 44. Lupus; 45. Piscis austrinus; 46. Columba; 47. Argo; 48. Centaurus.

révén jellemző vonást. A lemezen azonban egy másik ilyen vonal is mutatkozott, a mely az asteroidáknál sokkal gyorsabb mozgású bolygót árult el. Berberich pályaszámítása szerint a bolygó a Föld és a Mars között foglal helyet, keringés-ideje 600 nap, tehát mintegy 80 nappal kisebb, mint a Marsé. A pálya hajlása és a körtől való eltérés elég jelentékeny és a bolygó a Hold után a Földet legerősebben megközelítő égi test. Legnagyobb közelsége alkalmával 6-odrendű csillag, tehát szabadszemmel még épen látható.

Az 1881-ik V. vagy Derming-féle periodikus üstökös, melynek keringési ideje 8 év 251 nap, jelenleg a Naphoz való visszatérében talán láthatjuk majd. A Skorpió északi részében kell állania, este tehát még elég kedvezően észlelhető. Fénytelensége miatt fölfedezése leginkább fotografiai úton várható. Az üstökös pályája rendkívül érdekes, a mennyiben a Jupitert, a Marsot, a Földet és különösen a Vénust tetemesen megközelíti és ennek következtében ez égi testektől beható háborgatásokat szenved.

See, a Lowell-féle csillagvizsgáló 24

hüvelyes refraktorával újabban a déli égen 500 új kettős csillagot fedezett fel. Távcsove oly tökéletes, hogy még 0".2-nyi távolságban lévő csillagokat is élesen elválaszt. Az ötödrendű csillagoknak közepes távolságában ez 6 Neptunustávolságnak, vagy kerekszámában 26,800 millió kilométernyi kölcsönös távolságnak felel meg. Ilyen — az állócsillagok világában — aránylag igen kis távolság mellett a két csillag fizikai összetartozása majdnem kétségtelen és ennek megfelelőleg See sok kettős csillagnál jelentékeny

keringő mozgást észlelhetett. A pályaszámítások eredményeiben különösen a pálya excentrumosságának van a legnagyobb kosmogoniai fontossága, minthogy ezzel kapcsolatos a két test egymáson létesített árapályjelenségeinek váltakozása és ezután a fényességök változása is. Az újonnan fölfedezett kettős csillagok összetevője is a legtöbb esetben különböző színű; a főcsillag legtöbbször sárga, narancsszínű, vagy vöröses, a kísérő kék, kékes bibor vagy biborszínű.

K. R.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Választmányi ülés 1898. évi október 19-ikén.

Elnök: Szily Kálmán.

Jegyző: Melczér Gusztáv.

Jelen vannak: Hőgyes Endre alelnök, Bedő Albert, Borbás Vincze, Csapodi István, Ilosvay Lajos, Kalecsinszky Sándor, Klein Gyula, Koch Antal, Kövesligethy Radó, Lóczy Lajos, Mágócsy-Dietz Sándor, Pethő Gyula, Schenek István, Schmidt Sándor, Staub Móríc, Thanoffer Lajos, Wartha Vincze és Wittmann Ferencz választmányi tagok; Lengyel István pénztárnok, Ráth Arnold könyvtárnok, Paszlavszky József első és Csopey László másodtitkár.

Az első titkár jelenti, hogy a szeptemberi rendkívüli ülés határozata értelmében a király Ő Felségéhez szóló gyászirat megfelelő kiállításban a vallás- és közoktatásügyi m. k. miniszterium útján fölterjesztetett. — Tudomásul szolgál.

Az első titkár felolvassa a földművelésügyi m. k. miniszternek 45,616. sz. alatt kelt iratát, melyben a folyó évi januárius hó 19-iki választmányi ülés határozatából hozzá intézett kérvényre vonatkozólag értesíti a Társulatot, hogy, bár teljesen elismeri a Társulatnak a földművelésügyi és közgazdaság terére is kiható működését, tekintettel az ország pénzügyi helyzetére és a földművelésüggyel szorosabb kapcsolatban levő tetemes kiadásokra, a kért állandó segélyt nem adhatja meg, hanem a folyó évre a Társulat kiadványai költségeinek fedezésére 500 frtot utalványoz. — A választmány a földművelésügyi m. k. miniszter úrnak az utalványozott segélyért, különösen pedig azért az elismerésért, mellyel iratában a Társulat munkálkodását méltányolja, köszönetét fejezi ki.

Az első titkár jelenti, hogy a földművelésügyi m. k. miniszter a »Kísérleti Közlemények« című szakfolyóiratot, melyet a mezőgazdasági kísérleti állomásokon végzett kísérletek eredményeinek közzététele végett indított meg, a Társulat könyvtára részére megküldi. — Köszönettel vétetik.

Az első titkár felolvassa Dr. Staub Móríc és Dr. Schilberszky Károly választmányi tagoknak, mint a választmány részéről kiküldött pénztárvizsgálóknak jelentését, mely szerint az október 14-ikén végzett vizsgálat alkalmával a pénztárt rendben találták. — A választmány örvendetes tudomásul veszi a jelentést és köszönetet mond a pénztárvizsgálóknak fáradozásukért.

Az első titkár jelenti, hogy a Társulatnak a bécsi III. nemzetközi chemiai kongresszuson Bittó Béla volt a képviselője. — Tudomásul szolgál.

Az első titkár kiindulván abból, hogy a választmány több ízben kérdezősködött Biró Lajos-ról, bemutatja Biró-nak Új-Guineából Simbangról (Finschhafen mellett), 1898. augusztus 18-ikáról kelt levelét, melyet báró Fechtig Imre társulati taghoz intézett. Lengyel István igazgató felolvassa a levelet. (L. az 594-ik lapon.) — A választmány örvendetes tudomásul veszi a levelet és báró Fechtig Imre tagtársunknak köszönetét fejezi ki szíves figyelemért, hogy e levelet elküldte.

Az első titkár bemutatja a szünetidő folyamán az országos segélyből megjelent társulati kiadványokat; ezek: A zivatárok Magyarországon az 1871-től 1895-ig terjedő megfigyelések alapján, Héjas Endrétől; A lepkészet története Magyarországon, A b a f i A i g n e r L a j o s-tól és a Magyar

Faunából a Hemipterákat felölelő rész Dr. Horváth Gézá-tól és Kohaut Rezső-től. — Örvedetes tudomásul van.

A pénztárnok jelentést tesz a Forgó Tőkének állásáról szeptember havában. — Örvedetes tudomásul szolgál.

Bemutatja a Magyar Földhitelintézetnek a nyár folyamán érkezett, a kamatokról és a papírosállományról szóló iratait. — Tudomásul vétetnek.

A pénztárnok jelenti, hogy az akadémiai Erzsébet-emlékre a Társulatban eddig 166 frt 25 kr. gyűlt be. — Tudomásul van.

Jelenti, hogy Brassai Sámuel-nak Kolozsvárt felállítandó síremlékére gyűjtőív érkezett s az adakozók rendelkezésére áll. — Tudomásul vétetik.

Továbbá jelenti, hogy Baumann Lajos birtokos Pozsonyban 60 frttal az örökítő tagok sorába lépett. — Örvedetes tudomásul szolgál.

A könyvtárnok jelenti, hogy a bautzeni »Isis« nevű természettudományi társulat és a hannoveri természettud. társulat a Társulattal csereviszonyba óhajt lépni. — A választmány a könyvtárnok véleményadása alapján elhatározza, hogy a két társulattal csereviszonyba lép.

A könyvtárnok bemutatja a könyvtár számára újabban érkezett ajándékkönyveket.* — Köszönettel vétetnek.

A pénztárnok szomorodott szívvel jelenti, hogy az utolsó választmányi ülés óta a következő tagok elhunytáról értesült: Marilauni Dr. Kerner Antal levelező

* Az egyes ajándékkönyvek elsorolását, valamint az új tagok névsorát térszűke miatt a deczemberi füzetre kellett halasztanunk.
SZERK.

tag Bécsben, Armós Bálint birtokos Debreczenben, Bélteky Albert tanár Budapesten, Berger Ede orvosjelölt Budapesten, Csáthy Árpád tanársegéd Debreczenben, Dániel Gergely birtokos Aradon, Engel József ügyvéd Késmárkon, Fauser Ernő vegyész Új-Moldován, Frank Ferencz kegyesrendi házfőnök Budapesten (1869. óta volt a Társulat tagja), Gál József szőlőkezelő N.-Szt.-Miklóson, Gedőcze Imre m. kir. kohómérnök Aranyidkán, Hajós Gyula alerdőfelügyelő Miskolczon, Houchard Ferencz miniszteri titkár Budapesten, Dr. Keresztyén Albert orvos Mező-Kászonyon, Klamarik János min. tanácsos Budapesten (a Társulatnak 29 év óta buzgó tagja, kit üléseinken gyakran láthattunk), Kossányi Béla erdész Besztercebányán, Knótz Sándor plébános Tason, Kürthy Géza főerdész Kossován, Majer István gyógyszerész Letenyén, Matkovics Adolf perjel Bakonybélén, Mihálffy Antal főmérnök Pusztaszántón, Motesiczky Mór földbirtokos Nagy-Málason, Pretschinsky Pál főmérnök Kúnhegyesen, Pukács Antal erdész Apatinban, Sántay Sándor mérnök Kolozsvárt, Székács Pál birtokos Orosházán, Tabódy Jenő megyei főjegyző Ungvároin, Tóth Béla építész Debreczenben, Traxler László gyógyszerész Munkácson (a Társulat buzgó munkatársa), Dr. Ujlaky Ferencz járásorvos Tenkén és Zichy Antal főrendiházi tag Budapesten (a Társulatnak 22 év óta tagja). — Szomorú tudomásul szolgál.

Kilépésüket jelentették 33-an. — Tudomásul van.

Törlésre ajánlatnak 70-en, — Törlötnek.

LEVÉLSZEKRÉNY.

KÉRDÉSEK.

(122.) Házat építék s szeretném villámhárítóval ellátni; ez okból kérem, tessék röviden értesíteni, hogy mekkora terület képes pl. egy 2 méter magas villámhárító megvédeni s elégséges volna-e egy villámhárító pl. a 16 m hosszú s a közepéből 9 m-nyire

kiugró épület megvédésére, vagy pedig három villámhárító kell-e? B. J.

(123.) Szerezhető-e lúdtalpúság megszokással vagy gyakorlat útján, avagy kizárólag vele születik az ember? Ny. A.

FELELETEK.

(13.) A gyógyszer-tanítása szerint az olyan forrásvizek, melyek bizonyos sókat,

vagy gázokat nagyobb mennyiségben tartalmaznak és ezért az »ásványos vizek« gyűjtő

neve alá foglaltatnak, az emberi szervezetre módosítólag és sokszor gyógyítóerővel hatnak, tehát az organizmusra nem közönyösek. Hogy ez a hatásuk milyen intenzív, más körülményeken kívül főleg két dologtól függ. Az egyik az ásványos víz *faja*. Az *egyszerű savanyú vizek* (luxus-vizek) pl., a melyekben a szilárd alkotórészek mennyisége csekély és csak a szabad szénsavtartalom jelentékeny (mohai, szántói, borszéki, szinnyelipóci Szalvátor, németkeresztúri, balatonfüredi stb. vizek), hatás tekintetében még legközelebb állanak a közönséges vízhez, ámbár szénsavtartalmuk következtében gyengén gyomor- és bélizgató, valamint vízajtó tulajdonságuk kétségtelen; más ásványos vizek pedig a bennök nagyobb mennyiségben feloldott hatásos sók következtében már sokkal erősebben működnek a szervezetben és orvosszereknek tekinthetők (keserűvizek, kénes források, vasas, arzénos vizek stb.). Nyilvánvaló, hogy az ilyeneknek orvosi rendelés nélkül való bőséges használata káros lehet. A másik fontos tényező, melyet számba kell venni, az ásványos vizet fogyasztó *egyén* szervezetének állapota. Némely beteg bizonyos ásványos víznek rendszeres használatával a baján könnyít, ugyanazon víznek bőséges élvezete egészségesnek vagy más betegnek pedig ártalmára lehet.

A *luhi Margit-forrás* az *egyszerű alkáliás vizek* közé tartozik, a melyeket főleg hurutos bántalmakban használunk jó sikerrel. Minthogy azonban e vizek a bronchusok nyálkahártyájában mérsékelt vértolulást okoznak, azért a vérköpésben, szívbillentyűbajokban szenvedőknek nem jók (ezt különben némelyek tagadják). Rendszeres használatuk olyan egyének részéről, a kiknek gyomornedve túlságosan savanyú, helyén való; ellenben olyanoknak, a kiknél ellenkező állapot van jelen, nem jó, mert az amúgy is kevés sótavat közönyösíti. Egészséges embereknek is csökkénhet az emésztő képességök, ha mértéktelenül élnek az erősebb alkáliás vizekkel (a luhi Margit-forrás 4% natrium bicarbonicumot tartalmazván, a középérvősek közé számítható).

Ugyancsak egyéni körülményektől függ a *glaubersós* vizeknek a szervezetre való hatása is. Lomha bélműködés esetén (főleg olyanoknál, a kik sokat ülnek), székrekedésben pl. igen jó hatásúak, ha azonban a gyomorban, belekben akut gyulladás vagy krónikus betegségek (rák, tuberkulózis) kö-

vetkezében fekélyesedések vannak, határozottan ártalmasak. A *rohitschi* víz különben a gyengébb glaubersós vizek közé tartozik, a mennyiben főbb szilárd alkotórészeit 1.9% kénsavas nátrium, 1% natrium bicarbonicum és kevés konyhasó alkotja.

DR. AUJESZKY ADADÁR.

(25.) A kopasznyakú tyúknak az a szokása, hogy egyideig a katlanban lévő hamuban tojt meg, azután pedig az udvaron lévő itató vályú vizébe állott bele tojni, valószínűleg a tojástartójában keletkezett keménnyedéssel (a mi azt hiszem daganat lehetett) állott kapcsolatban. Ülő helyzetben e keménnyedés vagyis daganat talán elzárta, összenyomta a tojásvezetéket, ennélfogva a hamuban, a melybe az állat lábai, még ha állt is, belesüllyedtek, nem tudott megtojni, ellenben az itató vályúban, a hol biztosabban állhatott, megtojhatott, mert állás közben a daganat súlyánál fogva lefelé lógott és nem nyomta össze a tojást kivezető csövet. A helyváltoztatás e szerint akkor történhetett, mikor a daganat olyan nagyra nőtt, hogy ülő helyzetben összenyomta a tojásvezetéket. Azt hiszem tehát, hogy nem annyira a víz, mint inkább az állás segítette elő a tojás kiürítését.

R. I.

(48.) Vitorlát alkalmazni kerékpárra már számtalanszor javasolták, sőt több kísérletet is tettek ez irányban. Könnyen belátható, hogy csak az egyenesen hátulról fuvó szél esetében alkalmazható a vitorla biciklizre, minthogy a gép stabilitása már mérsékelt erejű oldalszélben sem elegendő, hogy számbavehető szélfogó alkalmazható legyen rajta, sőt e nélkül is már elég fáradtságba kerül az egyensúly megtartása. Azonkívül sok nehézségbe ütköznek, mert biciklizés közben az útirány sűrű változtatásakor a vitorlát ennek megfelelően minduntalan be kellene állítani, esetleg be is húzni; ellenkezéssel pedig el kellene egészen távolítani a vitorlaszerkezetet, a mely észrevehető mértékben növelné a gép súlyát. Ha figyelembe vesszük azt az időt, a meddig a gépet használjuk, kitűnik, hogy az időnek csak egynéhány százalékában értékesíthetnők a vitorlát, ellenben legalább is $\frac{9}{10}$ -ében mint fölösleges súlyt kellene magunkkal cipelnünk. Ez okok tették lehetetlenné, hogy vitorlát használnak a mindenféle utakon közlekedő szekérművekre és első sorban a kerékpárra is.

BLÁTHY OTTÓ.

METEOROLÓGIAI FÖLJEGYZÉSEK

A MAGYAR KIRÁLYI KÖZPONTI INTÉZETEN, BUDAPESTEN

1898. OKTÓBER HÓNAPBAN.

A.

Nap	Légnyomás milliméterben				Hőmérséklet C. fokban						Párányomás milliméterben				Nedvesség százalékban			
	7h reggel	2h d. u.	9h este	közép	7h reggel	2h d. u.	9h este	közép	maxi-muma	mini-muma	7h reg.	2h d. u.	9h este	közép	7h reg.	2h d. u.	9h este	közép
1	743·8	745·6	747·8	745·7	13·8	15·3	14·8	14·6	16·2	13·4	11·3	12·3	11·4	11·7	97	94	91	94
2	49·1	50·8	52·3	50·7	14·6	16·4	15·6	15·5	16·9	13·8	11·5	12·3	12·3	12·0	93	88	93	91
3	54·0	55·0	55·5	54·8	13·5	18·2	13·3	15·0	18·8	12·4	11·0	12·3	10·3	11·2	96	79	91	89
4	55·8	54·9	54·9	55·2	11·3	19·6	13·8	14·9	20·0	11·0	9·6	11·8	10·8	10·7	97	70	93	87
5	56·2	55·7	54·7	55·5	12·0	17·8	12·4	14·1	18·4	11·3	9·9	10·8	9·8	10·2	96	71	93	87
6	52·6	49·6	48·2	50·1	9·2	19·7	13·1	14·0	20·5	9·2	8·7	11·3	10·3	10·1	100	66	93	86
7	47·7	47·0	46·8	47·2	11·1	15·5	11·2	12·6	15·6	11·1	9·4	9·2	8·7	9·1	95	70	88	84
8	46·2	46·3	47·0	46·5	9·6	19·3	9·8	9·9	12·0	9·5	6·4	8·3	7·5	7·4	71	89	83	81
9	48·1	48·3	50·7	49·0	8·9	13·2	7·5	9·9	13·2	7·5	5·5	6·2	4·9	5·5	65	54	64	61
10	51·3	51·4	52·0	51·6	3·4	11·6	6·6	7·2	12·5	1·9	4·8	5·4	5·0	5·1	82	53	68	68
11	52·6	51·9	51·2	51·9	2·4	13·5	5·7	7·2	13·7	2·0	5·0	9·9	5·6	6·8	91	87	82	87
12	49·0	46·1	44·6	46·6	4·7	11·5	9·4	8·5	12·0	3·4	5·7	6·3	6·3	6·1	89	62	71	74
13	40·3	39·3	41·5	40·4	7·4	7·9	7·6	7·6	9·0	6·3	5·7	6·6	7·0	6·4	74	83	90	82
14	45·0	47·5	49·0	47·2	6·5	7·6	5·2	6·4	8·9	5·1	6·5	6·1	5·4	6·0	90	79	81	83
15	44·8	38·9	34·5	39·4	3·0	8·0	8·4	6·5	9·2	2·6	4·0	7·3	8·0	6·4	71	92	97	87
16	33·5	33·0	34·7	33·7	7·9	12·2	10·4	10·2	12·4	7·4	7·6	10·1	9·2	9·0	96	96	98	97
17	35·7	34·3	31·9	34·0	9·2	12·4	15·8	12·5	15·8	8·7	8·7	10·6	12·6	10·6	100	99	94	98
18	35·5	37·6	37·9	37·0	13·0	18·0	13·3	14·8	18·9	12·7	7·7	9·3	10·7	9·2	69	61	95	75
19	38·8	37·6	37·5	38·0	12·1	16·9	16·0	15·0	17·0	11·8	10·1	12·3	11·7	11·4	97	86	86	90
20	39·4	41·0	43·7	41·4	13·7	17·4	11·1	14·1	17·4	11·0	11·1	12·0	8·9	10·7	96	81	90	89
21	45·1	47·0	48·2	46·8	7·7	11·2	9·2	9·4	12·0	7·2	7·5	7·5	6·7	7·2	96	75	78	83
22	50·2	52·0	54·3	52·2	6·7	13·9	8·7	9·8	13·9	6·1	6·3	8·8	7·6	7·6	86	75	91	84
23	57·7	58·1	58·9	58·2	7·4	13·7	7·4	9·5	13·7	5·3	7·5	8·9	7·4	7·9	98	77	96	90
24	58·1	55·8	54·5	56·1	8·1	11·4	11·6	10·4	11·6	5·2	7·7	8·8	8·9	8·5	96	88	88	91
25	52·5	51·0	50·7	51·4	8·3	11·3	10·7	10·1	11·6	8·0	8·0	8·7	9·0	8·6	98	88	94	93
26	52·5	52·4	53·7	52·9	9·1	15·4	11·7	12·1	15·5	8·5	6·7	7·9	8·4	7·7	77	60	83	73
27	54·3	54·0	54·5	54·3	8·4	16·8	9·4	11·5	16·8	7·2	7·4	8·5	7·9	7·9	91	60	89	80
28	55·0	54·2	54·1	54·4	5·6	15·2	8·5	9·8	15·2	5·3	6·7	9·2	7·8	7·9	99	71	94	88
29	53·2	51·5	50·8	51·8	5·7	14·9	9·2	9·9	15·0	5·6	6·9	9·5	8·1	8·2	100	75	93	89
30	49·1	48·3	48·5	48·6	6·4	15·9	11·3	11·2	16·4	5·6	7·1	9·0	8·9	8·3	99	66	89	85
31	47·7	46·8	47·8	47·4	6·0	13·3	10·4	9·9	13·8	5·8	7·0	9·3	8·9	8·4	100	82	95	92
Átlag	748·2	747·8	748·1	748·0	8·6	14·1	10·6	11·1	14·6	7·8	7·7	9·2	8·5	8·5	91	77	88	85

1-én éjjel és a nap folyamán többször szitáló ●. — 2-án 12h — 1h d. gyenge szitáló ●. — 8-án Dél körül eső nyom. — 13-án r. 7h-tól ●, d. u. és este gyenge szemérgés. — 15-én d. u. 1h-tól egész d. u., este 8h zápor. — 16-án dél körül gyenge ●. — 17-én d. e. 10h zápor, utána ● d. u. 4h-ig. — 18-án d. u. 5h — 8h ●. — 19-én éjjel ●. — 20-án d. e. 11h — 12h és este 6h ●. — 21-én d. e. 10h — 1h ●.

METEOROLÓGIAI FÖLJEGYZÉSEK

A MAGYAR KIRÁLYI KÖZPONTI INTÉZETEN, BUDAPESTEN

1898. OKTÓBER HÓNAPBAN.

B.

Nap	Szélirányok és szél erő			Felhőzet				Ozon		Csapadék 24 óra alatt mm.	Földmágnességi megfigyelések Ó-Gyallán					
	7h reggel	2h d. u.	9h este	7h reggel	2h d. u.	9h este	kő- zép	éjfel	napp.		E i h a j l á s			Horizontális intenzitás		
											7h reggel	2h d. u.	9h este	7h reggel	2h d. u.	9h este
1	—0	—0	NW ²	10●	10●	10	10-0	0	0	4-3●	7039-0'	7040-1'	7034-6'	2-1100	2-1091	2-1102
2	—0	—0	—0	10	10●	10	10-0	0	0	ny.●	35-4	39-9	34-7	103	092	103
3	—0	NW ¹	W ¹	8	10	2	6-7	0	0		34-3	40-7	34-9	106	099	111
4	—0	NW ¹	—0	1	7	0	2-7	0	0		34-9	41-8	37-1	101	101	121
5	—0	—0	W ²	2	6	0	2-7	0	0		34-2	42-8	36-6	108	112	115
6	—0	W ¹	SW ¹	10≈	5	0	5-0	0	0		35-2	43-0	36-8	118	120	109
7	NW ¹	SE ¹	W ¹	8≈	10	10	9-3	0	0		35-6	40-8	35-2	119	108	107
8	—0	NE ²	—0	10	10	10	10-0	0	0	ny.●	35-5	40-7	36-6	111	101	111
9	NW ¹	NW ¹	—0	8	3	0	3-7	0	1		35-6	40-9	36-8	111	090	112
10	W ¹	NW ¹	NW ¹	7	5	0	4-0	0	0		35-0	40-8	36-8	118	109	109
11	—0	S ¹	—0	0	3	2	1-7	0	0		36-0	40-7	37-2	113	119	112
12	S ¹	S ³	S ¹	9	9	4	7-3	0	0		35-9	39-9	37-2	112	126	112
13	N ¹	NW ²	NW ³	10●	10●	10	10-0	0	1	7-8●	35-4	40-6	36-0	115	128	103
14	NW ¹	SE ¹	SE ²	6	10	10	8-7	3	0		35-0	40-4	35-7	112	111	109
15	NE ²	SE ²	—0	7	10●	10●	9-0	0	0	17-2●	36-2	41-3	27-2	125	133	123
16	SW ¹	—0	S ¹	8	10●	5≈	7-7	0	0	0-6●	35-7	40-9	36-3	124	121	122
17	—0	—0	—0	10≈	10●	5	8-3	0	0	8-5●	36-7	40-8	36-2	121	121	123
18	NW ¹	—0	W ¹	7	9	10	8-7	2	0	11-8●	35-6	39-9	36-8	118	119	120
19	—0	S ¹	NW ³	9	10	8	9-0	0	0	0-2●	36-0	40-9	35-9	126	119	122
20	—0	—0	—0	10	10	10●	10-0	0	0	6-5●	36-7	41-6	35-9	121	081	098
21	W ²	W ³	NW ²	10●	10	0	6-7	2	2	0-7●	36-7	39-3	35-5	121	103	114
22	NW ²	NW ¹	NW ²	3	3	0	2-0	2	0		39-2	39-4	31-0	116	094	118
23	—0	—0	—0	10≈	3	0	4-3	0	0		35-0	40-8	35-0	112	106	121
24	—0	NE ¹	W ¹	10≈	10	10	10-0	0	0		35-2	40-8	35-7	119	117	113
25	—0	—0	NW ¹	8≈	10≈	9	9-0	0	0	ny.●	35-3	42-8	27-4	125	071	156
26	NW ³	NW ³	SW ¹	4	7	1	4-0	4	7		37-3	38-4	36-2	093	094	109
27	W ¹	SW ¹	—0	4	5	0	3-0	0	0		37-0	40-8	35-3	109	100	103
28	—0	S ¹	W ¹	10≈	1	0	3-7	0	0		36-0	39-6	33-4	123	105	087
29	—0	SE ¹	—0	10≈	1	0	3-7	0	0	0-4≈	38-7	40-5	25-3	085	074	053
30	—0	SE ²	—0	9≈	10	4	7-7	0	0	0-3≈	35-1	39-9	28-4	086	095	085
31	—0	SW ¹	—0	10≈	8≈	1	6-3	0	0	0-4≈	35-0	39-7	36-0	096	100	106
Átlag	0-5	1-0	0-8	7-7	7-6	4-5	6-6	0-4	0-4	58-7	7035-9'	7040-7'	7034-6'	2-1112	2-1105	2-1110

Az egyes elemek szélső értékei (maximum és minimum) kőver betűkkel vannak szedve.

A csapadékos napok száma 12, a viharosaké 0.

A szélirányok eloszlása: N NE E SE S SW W NW Szélcsend.

1 3 0 6 7 5 11 20 40

Jelek magyarázata: köd ≈, eső ●, hó ✖, jégeső ▲, dara Δ, égi háború ☄, villogás ☄, ónos eső ☄, harmat Δ, dér ⊥, zuzmara V, ny. = csapadék nyoma, ← = szélvihar, N = észak, E = kelet, S = dél, W = nyugot.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.